

המוות אינו מחוסר עבודה

ספרה החדש של איבון קוזלובסקי גולן, *עד שתצא נשמתך*, הוא יצירה רחבת יריעה ומאלפת, החושפת את פניה הלא מוכרות של החברה האמריקאית

למרות ההתעוררות שחווה הקולנוע הישראלי בשנים האחרונות, ארון הספרים הקולנועי בעברית נותר עד היום מצומק ודל, וכמעט שלא נכתבו ספרים בעברית על האמנות השביעית. לכן ספרה החדש של איבון קוזלובסקי גולן² מהווה סיבה כפולה למסיבה – גם תוספת מבורכת לפרסומים בעברית העוסקים בתחום הקולנוע, וגם יצירה ספרותית רב תחומית מרתקת, החושפת בפני הקורא בשפה בהירה וקולחת את אחד הנושאים המרתקים בחברה בת זמננו – נושא עונש המוות בהיסטוריה במשפט ובקולנוע.

המושג "אמריקה" מהווה בחברה הישראלית עד היום שם נרדף להצלחה ומודל לחיקוי. ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות נתפשת בעיני חלק נרחב מהישראלים כמקום שבו הכול אפשרי, הכול זמין והכול גדול יותר ומפואר יותר. אך האם באמת אנו מכירים את אמריקה ואת הכוחות המניעים אותה? האם הכול נוצץ ומבהיק בארץ הכוכבים והפסים?

דרך בחינת אחד הנושאים הטעונים והשנויים במחלוקת בחברה המערבית – עונש המוות – מנסה ומצליחה קוזלובסקי גולן לחשוף בפני הקורא את לב ליבה של החברה האמריקאית, חברה שמפרידה בין דת ומדינה אך היא אחת הדתיות ביותר בעולם המערבי, חברה המגנה אלימות אך ההיסטוריה שלה רצופה בגילוי כוחנות והיא אחת המדינות המובילות באלימות שלטונית כלפי אזרחיה, וחברה הדוגלת בשיוויון ומובילה בנושא זכויות האדם, אך נגועה בנגע הגזענות ומתייחסת בחוסר סובלנות בולט למיעוטים.

מראשית ימי הקולנוע ותקופת הסרט האילם, דרך תקופת האולפנים הגדולים והצנזורה הנוקשה על סרטים בשנות הארבעים ועד השישים ועד לקולנוע האמריקאי החדש של שנות השבעים והשמונים, מביאה המחברת דוגמאות רלוונטיות לטיעוניה, וסוגיית עונש המוות בחברה האמריקאית הולכת ומתבהרת לקורא. כמי שעוסק לא אחת ב"אמריקנה" וחוקר מזה שנים את התרבות והחברה האמריקאית, כפי שהן משתקפות בקולנוע, קריאת ספרה של קוזלובסקי גולן הפגיש אותי מחדש עם יצירות המופת של הקולנוע האמריקאי העוסקות בין היתר בתחום עונש המוות – מ"שיפוי כפול" של ויילדר ועד ל"גבר מת מהלך" של טים רובינס, מ"נערתו ששת של האוורד הוקס ועד ל"טס" של פולנסקי – קוזלובסקי גולן מוכיחה בקיאות רבה בחומר ונראה כי ביצעה "חריש עמוק" בנושא לפני שהעלתה את תוכנותיה על הכתב. בחינת נושא עונש המוות על רבדיו השונים בפרזומה היסטורית משפטית וקולנועית מלמדת את הקורא על המורכבות של החברה האמריקאית ובניתוח מזהיר ושפה קולחת מובילה המחברת את הקורא במסע פתלתל

² *עד שתצא נשמתך, עונש המוות בארה"ב היסטוריה משפט וקולנוע*, מאת איבון קוזלובסקי גולן הוצאת רסלינג תל אביב 2010 עמ' כולל מפתח מושגים, שמות סרטים וסדרות טלוויזיה

שער הספר עד שתצא נשמתך

ד"ר איבון קוזלובסקי גולן

שבסופו ברור, כי לא כל הנוצץ זהב וכי המדינה החזקה ביותר בעולם כיום היא אומה מורכבת ורבת רבדים שמצליחה להכיל בתוכה ניגודים רבים, ולא ברור האם היסודות החיוביים שבה מבטלים לחלוטין את אלה השליליים.

הספר מחולק לארבעה פרקים. בפרק הראשון סוקרת המחברת את ההיסטוריה של הסרט המשפטי בארצות הברית. בפרק השני מוצגת ההיסטוריה של עונש המוות ומקורותיו בעולם בכלל ובחברה האמריקאית בפרט. פרק זה חיוני להבנת התפיסה האמריקאית לגבי חיוניותו של עונש המוות לשמירת האיזונים בחברה הדמוקרטית הגדולה בעולם. בפרק השלישי - ולאחר שבפני הקורא כבר נפרשה היריעה ההיסטורית חברתית בפרקים הקודמים - מובאים הייצוגים הקולנועיים של נושא עונש המוות

בפרק הרביעי - שהינו ללא ספק המרתק והייחודי ביותר בספר - נסקרת הזווית הנשית של עונש המוות בארצות הברית ונבחנת סוגיית הצגת הנידונה למוות בקולנוע האמריקאי לעומת הנידון למוות. פרק מצוין לבחינת התהליכים חברתיים פוליטיים הנוהגים בחברה האמריקאית בפריומה מגדירת. האם זוהי אומה שוויונית כפי שהיינו רוצים לחשוב?

כמרצה לקולנוע וכמי שבא מתחום מדעי המדינה והמשפטים, אני נוהג לייחס חשיבות בהרצאותיי לקונטקסטים היסטוריים פוליטיים וחברתיים לא פחות מאשר להיבטים הטכניים של הסרט. סרט לטעמי הינו בבואה של תקופתו לא רק בסגנון הבימוי ובדרך העמדת הסצנה ובזוויות הצילום, אלא בדרך שבה הוא מציג את הלכי הרוח של התקופה שבה הוא נעשה. אני מאמין גדול בניתוח רב תחומי, וקוזלובסקי גולן עושה בדיוק כך בספרה, ודרך זו של ניתוח המציאות על ידי מספר דיספלינות רק מאפשרת לקורא להבין את הנושא הסבוך של עונש המוות בצורה מקיפה ורחבה יותר מאשר על ידי ניתוח היסטורי או קולנועי בלבד.

חשוב לציין כי למרות נקודת המוצא הקולנועית הספר אינו מיועד לחובבי קולנוע בלבד, וגם אלו המתעניינים בהיסטוריה, בסוציולוגיה ובתרבות המערבית בת זמננו, ימצאו בו עניין רב. המחברת בחרה להתמקד בעונש המוות בארצות הברית ולאחר קריאת הספר נראה לי כי יש מקום לכדיקה דומה של הנעשה במקומותינו. נושא עונש המוות שכמעט ולא עולה לדיון בחברה הישראלית ובקולנוע הישראלי ראוי לדיון בפני עצמו ולבחינה מחודשת ורצוי שמישהו ירים את הכפפה ויעסוק בנושא זה בעתיד.